

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. IV. An operatio Dei virtualiter transiens, sit ratio formalis per quam sit
præsens, & existens in rebus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

§. IV.

An operatio Dei virtualiter transiens, sit ratio formalis per quam fit praesens, & existens in rebus?

Licet resolutio hujus difficultatis facile haberi possit ex dictis §. precedenti, ut tamen doctrina D. Thomae ibidem exposita, amplius elucidetur, & magis declaretur ratio formalis, quae Deus fit praesens, & existens in rebus.

81. Dico secundo: Ratio formalis per quam Deus est actu praesens, & existens in rebus, est ejus operatio virtualiter transiens, quae producit vel conservat esse in illis, vel eas movet & applicat ad operandum. Est contra Recentiores, qui existimant, rationem formalem quae Deus existit in rebus, esse vel ipsammet Dei essentiam, vel ejus immensitatem nudè sumptam, & ut praescindit ab operatione.

Nostra tamen conclusio expressè docetur à D. Thoma, variis in locis, praesertim in 1. dist. 37. quaest. 1. art. 2. his verbis: *Essentia Dei, cum sit absoluta ab omni creatura, non est in creatura, nisi in quantum applicatur ibi per operationem, & secundum hoc quod operatur in re, dicitur esse in re.* Et quaest. 2. art. 3. *Cum dicitur (inquit) Deus est ubique, importatur quaedam relatio Dei ad creaturam, fundata super aliquam operationem, per quam Deus in rebus dicitur esse.* Item hic art. 1. docet, quod Deus est in omnibus rebus, sicut agens adest ei in quod agit, & art. 3. dicit: *Deus est in omnibus per essentiam, in quantum adest omnibus ut causa efficiens.* Vbi particula, *in quantum*, denotat rationem formalem, & à priori, divinae praesentiae, & existentiae in rebus.

82. Eadem veritas demonstratur ratione quam his locis insinuat S. Doctor. Sicut res corporea non est in loco per suam substantiam immediatè, sed per contactum quantitatis dimensionis, ita res incorporea, & praesertim Deus, in alio non est per suam substantiam immediatè, sed per contactum suae virtutis. Quod à D. Gregorio homil. 8. in Ezechielem, lepidissimè declaratur, his verbis: *Deus ubique est, & ubique totus est. . . . Omnia tangit, nec tamen aequaliter tangit. Quaedam enim tangit ut sint, nec tamen ut vivant & sentiant, sicut sunt cuncta insensibilia. Quaedam tangit ut sint, vivant, sentiant, & discernant, sicut sunt bruta animalia. Quaedam tangit ut sint, vivant, sentiant, & discernant, sicut est humana, & angelica natura.* Similia habet Author libri de speculo apud Augustinum tomo 9. Idem docet D. Thomas 3. cont. Gent. cap. 68. & hic art. 2. ad 1. ubi dicit, *Incorporalia non sunt in loco per contactum quantitatis dimensionis, sicut corporea, sed per contactum virtutis.* Sed hic Dei contactus non fit per quantitatem molis, sed per applicationem virtutis, ut constat: Ergo per talem applicationem, seu actionem virtualiter transeuntem, Deus est praesens, & existens in rebus.

83. Confirmatur & magis illustratur haec ratio: Deus dicitur esse in creaturis, quatenus realiter contingit illas: Sed essentia divina, immediatè ratione sui, praescindendo ab operatione, non habet realem contactum cum omnibus creaturis, quia nec conjungitur illis contactu quantitativo, neque ut forma, nec ut accidens, nec ut suppositum sustentans: Ergo est in illis solùm ratione operationis transeuntis. Adde quod, Deus est

A in creaturis, sicut ens per essentiam in entibus per participationem: Sed hoc modo non est actu in illis, nisi quatenus sunt à Deo causatae, medià operatione transeunte: Ergo haec operatio est ratio talis existentiae, & praesentiae Dei in rebus.

Confirmatur ampliùs: Deus non existit formaliter & actu in rebus, nisi secundum quod facit illas à se dependere; Deus enim non comparatur actu ad creaturas, nec actu illas connotat, nisi secundum quod terminat dependentiam illarum à se: Ergo cum vltima ratio, per quam Deus facit creaturas actu à se dependere in essendo, vel in operando, sit actio virtualiter transiens, per quam illas producit, aut conservat in esse, vel illas movet & applicat ad operandum, illa quoque erit ratio per quam formaliter & actu existit in rebus.

B Probatur secundo conclusio: Nulla denominatio potest Deo in tempore advenire, nisi ex reali mutatione creaturarum: cum enim nova denominatio realis adveniat ratione alicujus novae realitatis, & illa nova realitas, Deo non possit advenire, quia immutabilis est; debet advenire creaturae, & per adventum suum intrinsecè eam immutare: Sed Deus non immutat intrinsecè creaturam, nisi ratione operationis virtualiter transeuntis, per quam aliquid in ea producit: Ergo non denominatur praesens & existens in rebus, nisi ratione talis operationis.

C Probatur tertio conclusio: Eodem modo proportionaliter philosophandum est de praesentia Dei generali, quam habet in omnibus rebus, ac de speciali, quae praesens est in iustis per gratiam, in beatis per gloriam, & in humanitate Christi per unionem hypostaticam: Sed praesentia specialis Dei in anima iusti, in intellectu beati, & in humanitate Christi, fundatur in hoc quod speciali modo, distincto à communi, perficiat creaturas, infundendo eis gratiam & charitatem, aut uniendo illis suam essentiam per modum speciei, vel per modum subsistentiae & termini, ut constabit ex infra dicendis: Ergo similiter praesentia generalis Dei in omnibus rebus, fieri debet ratione alicujus operationis perficientis creaturam, & producentis aut conservantis in ea existentiam, vel eam moventis & applicantis ad operandum.

D Probatur quarto: Deus magis est in locis ut illa continens, quam ut in illis contentus, ut docet Dionysius cap. 10. de div. nomin. his verbis: *Ipsè est sedes quae omnia continet, & complectitur, & firmat, & fundat, & contingit &c.* Unde egregiè Augustinus. *Tu habitas in domo: si subtracta fuerit, cadis: Deus autem sic habitat in Caelis, ut si ipsè discesserit, ipsi cadent.* Et Gregorius Magnus homil. 17. in Ezech. *Ipsè (inquit) est rebus interior, & exterior: ipsè inferior & superior: regendo superior, portando inferior, replendo interior, circumdando exterior: sicque est intus ut portet, sic circumdat ut penetret, sic praesidet ut portet, sic portat ut praesideat.* Sed Deus non continet loca, nec ea portat, & sustinet, nisi per suam operationem virtualiter transeuntem, quae res producit, vel conservat in esse, iuxta illud Apostoli ad Hebraeos 1. *Portans omnia verbo virtutis suae.* Ergo Deus non est in locis, nisi ratione suae operationis virtualiter transeuntis.

E Denique stabiliri potest nostra sententia, impugnatione aliarum. In primis enim illa quae docet Deum esse in rebus creatis immediatè per suam essentiam, tanquam per rationem

formalem, omni probabilitate caret: quia Deum existere in rebus creatis, connotat actualem existentiam ipsarum creaturarum: Sed Deus ratione suæ essentia præcisè, non dicit ordinem ad existentiam creaturarum; cum divina essentia secundum se sit independens & absoluta ab omni creaturarum respectu: Ergo illa non est ratio formalis, quæ Deus est præfens & existens in rebus. Quam rationem insinuat D. Thomas his verbis supra relatis: *Essentia Dei, cum sit absoluta ab omni creatura, non est in creatura, nisi in quantum applicatur ibi per operationem.*

38. Præterea, In rebus corporalibus distinguitur id quod est in loco, & ratio essendi in loco: nam substantia rei corporeæ est in loco, & ratio essendi in loco est ejus dimensio: Ergo similiter in rebus spiritualibus, hæc duo distinguenda sunt: scilicet substantia divina, vel angelica quæ est in loco, & ratio per quam existit in loco. Unde quando dicitur, quod Deus est in omnibus rebus per essentiam, significatur solum quod ejus essentia, vel substantia ubique est, non tamen quod illa sit ei ratio formalis essendi ubique. Per quod detegitur hallucinatio, & æquivocatio Adversariorum, existimantium idem esse Deum esse in rebus per essentiam, & esse in rebus ratione essentia.

39. Alia etiam opinio, quæ asserit infinitatem & immensitatem Dei, esse illi rationem formalem actu existendi in rebus, non videtur verior, aut probabilior: nam ab æterno Deus est immensus, & infinitus; & tamen ab æterno non est in creaturis: Ergo immensitas non est ratio actu existendi in rebus, sed solum est ratio formalis per quam potest in illis existere, supposito quod illas producat.

Addo quod Deus diversimodè est in diversis creaturis, ut constabit ex infra dicendis: Sed hoc non competit illi formaliter ratione immensitatis præcisè, sed quia diversimodè conjungitur ipsis creaturis, per ordinem ad diversos effectus quos in illis causat: Ergo ratio per quam Deus actu existit in rebus, non est ipsa immensitas præcisè & nudè sumpta, sed ut applicata & conjuncta rebus, per operationem virtualiter transeuntem. Sicut licet divina omnipotentia secundum se sit productiva creaturarum, non est tamen ratio illas producendi actu, nisi ut applicata per liberum decretum voluntatis divina, ut in Tractatu de scientia Dei dicemus.

§. V.

Corollaria præcedentis doctrine.

90. **E**X dictis colliges primò, quod licet in Angelis ratio formalis præsentia localis ad corpora, sit operatio, & contactus virtutis, sicut in Deo, ut ostendimus in Tractatu de Angelis: aliter tamen pertinet operatio in Angelo, ad rationem formalem præsentia in rebus, aliter in Deo: nam in Angelo requiritur operatio ad contactum, quatenus non totum elicit effectum ex corpore cui applicatur, sed quatenus per eandem operationem, prius se reddit applicatum corpori, ut subiecto præsupposito, ex quo debet effectum producere, quam ipsum effectum operetur. Ratio est, quia Angelus operatur per virtutem eductivam, atque ita non facit, sed præsupponit subiectum cui ejus virtus operativa applicetur & uniat: virtus autem divina, cum sit creativa, ita universalissima est, quod nihil ref-

Tom. I.

A picit ut subiectum, quod non sit etiam effectus ejus, unde operatio non reddit illum præsentem, per modum applicationis ad rem præsuppositam, sed per modum effectiois ad rem productam, Ex quo.

Colliges secundò, Aliud notabile discrimen reperiri inter contactum virtutis divinae & angelicæ: contactus enim virtutis divinae est intimus, & illapsivus in res, quatenus in illis producit, & conservat esse, quod est id quod in eis est magis intimum, ut antea exposuimus. Unde D. Thomas in 1. dist. 8. quæst. 1. art. 5. ad 3. explicans quomodo Deus contactu suo illabitur rebus, inquit: *In essentia non intrat, nisi ille qui dat esse, scilicet Deus creator, juxta illud Ezech. 44. Porta hæc clausa erit: non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam.* Contactus autem virtutis angelicæ, cum non sit productivus, & conservativus existentia, sed eam præsupponat in subiectis circa quæ operatur, non est intimus & illapsivus, sed extrinsecus & superadditus. Quare licet Angelus, quando circa aliquod corpus operatur, in illo sit intimè, quoad terminos loci & quantitatis, ut ibidem dicit S. Doctor; non tamen est intra terminos essentia & substantia illius, sicut Deus, qui neque quantitatem, neque materiam, neque substantiam, neque aliud entitatis præsupponit in rebus, sed omnia per contactum suæ virtutis efficit.

Colliges tertio, Melius dici Deum constitui in rebus per applicationem creaturarum ad seipsum, quam per applicationem sui ad creaturas: quia sine ulla sui mutatione incipit existere in rebus, per solam mutationem ipsarum. Unde dicebat Apostolus: *Non longè est ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, movemur, & sumus.* Et SS. Patres supra relati, docent Deum in creaturis esse, non ut contentum ab illis, sed ut illas continentem & conservantem per contactum suæ virtutis, juxta illud Apostoli ad Hebræos 1. *Portans omnia verbo virtutis sue.*

Colliges quartò, Operationem virtualiter transeuntem, non esse Deo rationem essendi in rebus, præcisè ut se tenet ex parte ipsius, & est ejus substantia; nec præcisè ut se tenet ex parte creaturæ, alioquin esset in rebus per aliquid creatum formaliter, quod dici non potest, sed ut connotat, & infert immutationem passivam creaturæ; atque adeo ratio formalis existentia Dei in rebus, est aliquid divinum, conditio verò seu connotatum, est aliquid creatum, immutatum & derivatum ex tali increato.

Colliges ultimò, Attributum immensitatis ad duo attributa consequi, & habere respectum ad illa, secundum duplicem ejus considerationem. Si enim immensitas consideretur quantum ad suam extensionem virtualem, ratione cuius potest omnibus rebus coextendi, licet in infinitum multiplicentur, sequitur ad attributum infinitatis, & ideo D. Thomas, post attributum infinitatis, tractavit de immensitate; quia ut ipse dicit initio hujus quæstionis: *Infinito convenit esse ubique.* At verò immensitas, secundum quod importat modum tangendi creaturas, per operationem virtualiter transeuntem, & dantem, vel conservantem esse in omnibus rebus, consequitur ad attributum omnipotentia. Unde sapient. 7. dicitur, quod *Divina sapientia ubique attingit propter suam munditiam;* & subditur: *Vapor est enim virtutis Dei.* Quibus verbis Scrip-

N ij